

EESTI MAAÜLIKOOLI RAAMATUKOGU 2019. AASTA ARUANNE

Eesti Maaülikooli raamatukogu on Eesti Maaülikooli tugistruktuuri üksus, mille põhiülesandeks on ülikooli õppe-, teadus- ja arendustegevuse informatsiooniga varustamine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, avaliku raamatukogu- ja infoteenuse osutamine, e-raamatukogu arendamine ning innovaatilise töö- ja kultuurikeskkonna loomine.

Haridus- ja teadusministri 26. oktoobri 2016. a käskkirja nr 1.1-2/16/282 alusel on EMÜ raamatukogu aastateks 2017–2021 nimetatud teadusraamatukoguks.

2019. a oli eelkõige arendustegevustele suunatud aasta. Suur töö tehti ära digitaalarhiivi EMU DSpace'i ja veebilehe arendamisel, e-raamatute andmebaaside ja laenukeskkondade testimisel ning hankimisel. Panustades akadeemilise pärandi talletamisse ja kättesaadavaks tegemisse hakati lisaks lõputöödele ja teadusteavikutele arhiveerima ka digiteeritud teaduskogusid ja –andmeid. DataCite Eesti konsortsiumi liikmena on Eesti Maaülikoolil litsents teadusandmetele DOI (Digital Object Identifier) omistamiseks. Raamatukogu pakub Eesti Maaülikooli teadusandmetele ja publikatsioonidele, mis on hoiustatud pikaajaliseks säilitamiseks digitaalarhiivis EMU DSpace, ka DOIde omistamise võimalust (prefiksiga EMU).

Oleme võtnud oma eesmärgiks ka avatud teaduse teemadega tegelemise: õpime ise ja jagame teadmisi ning tuge ülikooli teadlaskonnale.

Suureks tööks oli koostöös EBSCO Information Services Inc-ga maaülikooli kasutajatele loodud andmebaaside ühisotsingumootori EBSCO Discovery Service (EDS) edasiarendamine.

2019. aastat võib nimetada e-teenuste arendamise ja teadlaste toetamise aastaks.

1. EELARVE JA RAHASTAMINE.

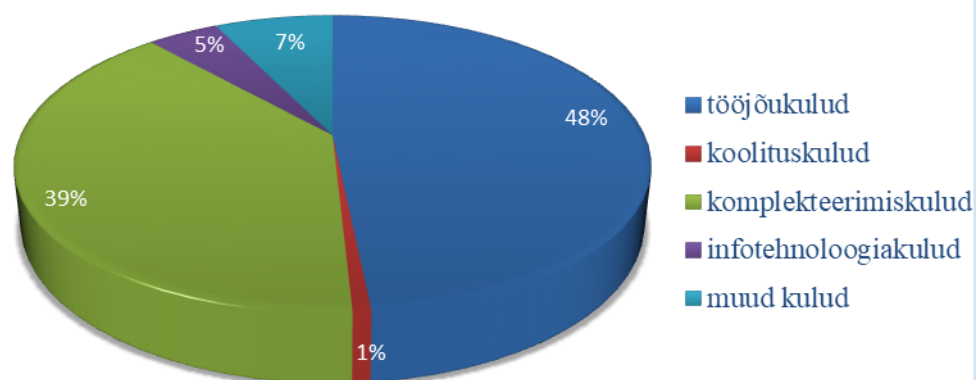
Eesti Maaülikooli poolt eraldatud vahenditele lisaks on raamatukogu eelarves väga suur osa Haridus- ja Teadusministeeriumi sihtfinantseerimisel, mis aitab tagada teadusinformatsiooni hankimisel järjepidevuse.

2019. a raamatukogu eelarveks kujunes 503,8 tuh eurot, sellest:

- ülikooli üldfondist 299,7 tuh eurot
- Haridus- ja Teadusministeeriumilt teadusteavikute ostuks 124,4 tuh eurot
- Haridus- ja Teadusministeeriumilt tegevuskuludeks 76,5 tuh eurot
- tulud tasulistest teenustest 2,8 tuh eurot

Raamatukogu teenib tasuliste teenuste eest vähesel määral tulu. Rektori poolt kinnitatud hinnakirja alusel laekub raamatukogu arvele raha skaneerimise ja paljundamise eest, laenutähtaja ületanud trükiste viivis ja kaotatud raamatute väljamakse, RVLi teel tellitud artiklite koopiote tasu ning bibliograafiliste teenuste tasud. Võimalus makseid teostada on pangaterminali kaudu, sularahas või arve alusel (väljastab rahandusosakond).

Raamatukogu kulude jagunemine 2019. a

Tulud ja kulud 2015.–2019. a (tuhat eurot)

	2015	2016	2017	2018	2019
Tulud kokku (tuh eurot)	414,1	416,9	426	473,8	503,8
ülikooli eraldised	229,6	212,5	233,5	261	299,7
HTM teavikutele	103,2	120	112,1	132,5	124,5
HTM tegevuskulu	76,5	76,5	76,5	76,8	76,8
tulud tasulistest teenustest	4,8	7,9	3,9	3,5	2,8
Kulud kokku (tuh eurot)	377,4	411,5	402,4	471,4	480,00
- tööjõukulud	208,3	190,9	208,4	224,4	232,2
- koolituskulud	12,1	8,3	8,9	7,7	3,8
- komplekteerimiskulud	131,4	188,6	139,7	207	188,1
- infotehnoloogiakulud	7,0	3,5	10,2	3,0	21,1
- muud kulud	18,6	31,2	35,2	29,3	34,80

2019. aastal oli raamatukogu eelarve 30 tuh eurot suurem eelmise aasta omast. Ülikool eraldas raamatukogule 286 tuh eurot ning üle kanti ka eelmise aasta jääk 13,7 tuh eurot.

2018. aastaga võrreldes suurenesid tööjõukulud 7,8 tuh euro võrra, ehk 7,7%. Komplekteerimisele kulutati 18,9 tuh eurot vähem, sest mitmed arved laekusid alles uue aasta esimestel päevadel. Komplekteerimissumma moodustas raamatukogu kogukulust 39% (2018. aastal – 44%, 2017. aastal – 34,7%, 2016. aastal – 46%, 2015. a – 35%).

Ühe osa raamatukogu eelarvest moodustavad ka liikmetasud. Üha suurenev ELNET Konsortiumi liikmemaks oli 8414 €. Maaülikool osaleb DataCite konsortiumis, millega kaasnes rahvusvaheline tasu 2000 € ja Eesti konsortiumitasu 4020 €.

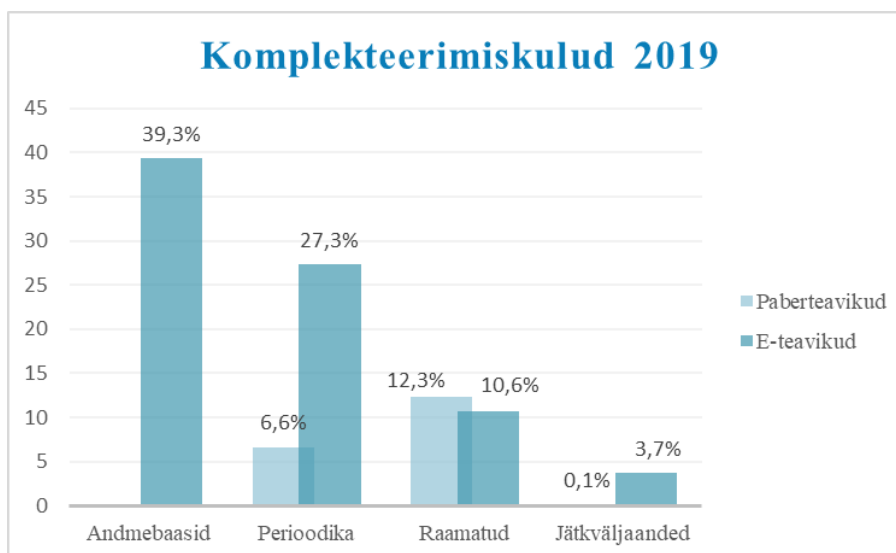
2. KOGUDE ARENDAMINE JA KIRJELDAMINE

Raamatukogu komplekteerimise suund on loodusressursside säästliku kasutamise ning maaelu ja –majandusega seotud valdkonnad. Fookusvaldkondadeks on põllumajandus, keskkond, metsandus, toit ja tervis, tehnika ja tehnoloogia ning maamajandus.

Haridus- ja Teadusministeeriumilt saime teadusteavikute ostuks 124,5 tuh eurot, ülikooli eelarve rahadest planeerisime komplekteerimisele 71 tuh eurot, kuid kulutasime 63,6 tuh eurot. Järgmise aasta esimestel päevadel laekus *RefWorks with RefShare (ProQuest)* arve, mõned päevad hiljem ka tellitud e-raamatute arved. Seega kulutasime komplekteerimisele kokku 188,1 tuh eurot.

2019. aasta komplekteerimisrahast kulus 88,6% (183,3 tuh €) teadusteavikutele.

- Kõige suurem osakaal oli e-teavikutel (andmebaasid, e-raamatud, -ajakirjad ja jätkväljaanded): 152,3 tuh eurot (2018.a – 163,6 tuh €; 2017.a – 103,5 tuh €; 2016.a – 142 tuh €; 2015.a – 83,4 tuh €). Andmebaaside kogumaksumus oli 94 tuh eurot. E-raamatuid osteti 20 tuh euro eest (2018.a 3,2 tuh € ja 2017.a 6,2 tuh €). Varasematel aastatel ei olnud see summa märkimisväärne.
- Paberraamatuid osteti 23,1 tuh euro eest (2018.a – 28,1 tuh €; 2017. a – 29,4 tuh €; 2016. a – 12,9 tuh €; 2015. a – 21,3 tuh €).
- Jätkväljaandeid (nii paberkandjal, kui online-juurdepääsuga) telliti 7,1 tuh euro eest (2018.a – 7,1 tuh €; 2017. a – 4,3 tuh €; 2016. a – 11,1 tuh €; 2015. a – 5,9 tuh €). Sellest aastast alates tellisime Äripäeva Teabevara (endised Äripäeva Käsiraamatud) ainult veebiväljaannetena – 6,9 tuh euro eest.
- Perioodikat telliti järgmiseks aastaks 63,8 tuh euro eest (2018.a – 63,1 tuh €; 2017. a – 53,5 tuh €; 2016. a – 22,6 tuh €; 2015. a – 20,7 tuh €). Teadusperioodika moodustas kogu perioodikast 89%.

Eesti Maaülikooli teadus- ja arendustöök on väga oluline elektroonilise teadusinformatsiooni olemasolu. Oleme suutnud säilitada järjepideva e-teavikute hankimise. EMÜ raamatukogu suudab kindlustada oma ülikooli e-informatsiooniga suures osas tänu ühishangetele.

Andmebaaside ostuks kulus 74 tuhat eurot ehk 39,3% teavikute kogusummast. Enamus andmebaasidest soetati ühisostudena koos teiste Eesti ülikoolidega. Meie ühishanke nimekirja lisandus ka IEEE Xplore Digital Library - üks maailma suurimaid tehnikaalaseid teadusandmebaase, mis sisaldab endas Institute of Electrical and Electronics Engineers perioodikaväljaandeid, konverentsimaterjale, standardeid ja e-raamatuid valdkondadest nagu elektrotehnika, infotehnoloogia ja elektroonika. Lisaks e-teavikute ühishangetele ostis raamatukogu juurdepääsu andmebaasidele JSTOR (Biological Science), ProQuest ja BioOne ning digitaalsete ressursside kasutamist ja haldamist hõlbustava e-ajakirjade otsinguportaali EBSCOhost Full Text Finder, EBSCO Discovery Service ning veebipõhise viidete kogumise, haldamise ja jagamise tarkvara RefWorks with RefShare kasutusõigused. 2019. a lõpuks oli raamatukogu vahendusel loodud juurdepääs 34 sidusandmebaasile, mis sisaldasid ca 35 485 teadusajakirja täisteksti või referaati, hulgaliselt teatmeteoseid ning maailma juhtivate teaduskirjastuste monograafiate elektroonilisi versioone. Kasutajatele pakutakse ligipääsu ka erinevatele e-raamatutele (ligikaudu 372 640 e-raamatut). Lisaks ühishanke korras hangitavale e-raamatute andmebaasile ProQuest Ebook Central on tagatud juurdepääs ka CAB eBooks Front File (2014-present) e-raamatutele ning kirjastuse Elsevier ca 12 000 e-raamatule (ELSEVIER Book Series Titles Fee - ilmunud aastatel 2007-2020). Kollektsoon sisaldab teavikuid 25 valdkonnast, sh põllumajandus, veterinaarmeditsiin, toiduteadus, keskkonnateadused jne. Raamatud on kättesaadavad maaülikooli võrgus andmebaasi ScienceDirect platvormil.

Raamatukogu poolt hangitud andmebaasides tehti 843 170 otsingut ja laaditi alla 451 002 sisuüksust (2018. aastal vastavalt 674 521 ja 213 412; 2017. aastal 381 705 ja 116 427; 2016. aastal 354 318 ja 115 478).

Kahjuks ei vasta ligi kolmandik andmebaaside sisust Maaülikooli profiilile, sest tarnijad rakendavad paketi põhise müügi poliitikat. Siiski oleme pidanud mitmete andmebaaside koostajatega läbirääkimisi ning oleme saanud mõningatel juhtudel meile enam huvi pakkuvaid pakette.

Võtnud suuna e-teavikute osakaalu suurendamisele, pakkus raamatukogu oma kasutajatele katsetamiseks ja arvamuse avaldamiseks mitmeid andmebaase ja e-teavikuid. Võimalikult suuremale hulgale informatsioonile juurdepääsu võimaldamiseks ja uute ressurssidega tutvumiseks korraldas raamatukogu terve rea andmebaaside, e-ajakirjade ja -raamatute prooviperioode.

Katsetused 2019. aastal:

- Andmebaas ASABE Technical Library (7. veebruar – 7. mai)
- AIP Publishing e-ajakirjad – 19 eelretsenseeritud ajakirja (1. märts – 30. aprill)
- Teaduslik videoajakiri JoVE (Journal of Visualized Experiments) (18. märts – 16. aprill)
- Andmebaas Elgaronline - e-raamatud, e-ajakirjad, käsiraamatud, entsüklopeediad jms kirjastuselt Edward Elgar Publishing (2. mai – 31. mai)
- Harvard Business Publishing Collection e-raamatud (25. september – 1. detsember)
- Emerald Publishing e-raamatute kollektsoonid: Business, Management and Economics eBook Collection ja Social Sciences eBook Collection (2. – 16. detsember)
- Science platvormi e-ajakirjad Science Robotics ja Science Immunology (16. detsember 2019 – 6. märts 2020)

Aina rohkem oleme hakanud hankima paberväljaannete asemel e-raamatuid ning -ajakirju. Neile kulutasime 51,4% e-ressurssidele kulunud summast. (2018. a - 35,5%). Paraku on enamuse kirjastuste e-raamatute pakkumised endiselt koondatud komplektidesse ja paindlike ostuvõimaluste puudumise tõttu on raamatukogu mitmel korral pidanud otsustama hoopis paber kandja kasuks.

Lisaks ostudele ja katsetustele oleme püüdnud teadlastele välja pakkuda veel muidki võimalusi: otsime ja soovitame mitmeid vaba juurdepääsuga ajakirju ja andmekogumeid. Raamatukogu kodulehele on välja toodud ülemaailmne eelretsenseeritud OA (*Open Access*) ajakirjade register *DOAJ* ja OA raamatute kataloog *DOAB* ning Eesti avatud juurdepääsuga teadusväljaannete andmebaas *ROAD*. Soovitame ka andmebaasi *SHERPA/ROMEO*, mis võimaldab näha ajakirjades avatud juurdepääsuga avaldamise tingimusi. Andmebaas koondab infot eelretsenseeritud ajakirjade avatud juurdepääsu, litsentsitingimuste ning arhiveerimise võimaluste kohta.

Eesti Maaülikooli raamatukogu koostöös *EBSCO Information Services Inc.* on maaülikooli kasutajatele kasutajasõbralikuks kohandanud andmebaaside ühisotsingumootori *EBSCO Discovery Service* (EDS). Tegemist on EBSCO platvormil asuva teenusega, mis koondab kõiki Eesti Maaülikoolile avatud andmebaase. Üks otsing tagab kiire ja lihtsa juurdepääsu olemasolevatele täistekstidele, kuvades tulemusi kõikidest liidestatud andmebaasidest. Nende hulgas on nii maaülikoolile ostetud kui ka avatud ligipääsuga andmebaasid, samuti e-kataloog *ESTER*.

Eestis ilmunud e-teavikutest on raamatukogu kasutuses Äripäeva Teabevara täistekstandmebaas ja TEA Kirjastuse entsüklopeediad ning 13 väljaande digiversioonid, sh Eesti Ekspress, Eesti Päevaleht, Maaleht jt. Ajalehtedel Postimees ja Äripäev digilehtede lugemisõigust ei ole. AS Postimees Grupiga pidasime nii ELNET Konsortsiumi tasemel kui ka ise mitmeid läbirääkimisi, kus arutati lepingutingimuste uuendamist, kuid kahjuks ebamõistlikult kõrge hinna ja sobimatute tingimuste tõttu hankeni ei jõudnud.

Alates veebruarist kestsid Äripäeva Teabevara IP-lahenduste uurimised ning läbirääkimised. Meid huvitasid teabevara senise paroolipõhise lugemisõiguse asemel IP-põhised lahendused. Raamatukogu huvitus enim juurdepääsu võimaldamisest EMÜ arvutivõrgus. Oktoobris avastas Äripäev ajalehe digiparoolide ülekasutuse ja tühistas lugemisõiguse. Seejärel tehti meile multitellimuste pakkumised, mis olid liiga keerulised ning kallid. Ka ELNET Konsortsiumi raamatukogude ühisostu korral oli pakkumise hind ebamõistlikult kõrge. Läbirääkimised kestsid tulutult aasta lõpuni. Siiski tellisime rahandusoskonnaga kahasse *Finantsjuhtimise teabevara* kasutusõiguse ülikooli sisevõrgus. Puändiks osutus see, et IP-põhise juurdepääsu probleemi tõttu oli terve aasta kogu Äripäeva teabevara maaülikooli sisevõrgus vabalt kättesaadav.

Pikendasime ka sel aastal Eesti Standardikeskuse standardite elektroonse täiskogu kasutamise lepingut.

Perioodikast telliti järgmiseks, 2020. aastaks ajalehti 14 nimetust (17 eksemplari) ja ajakirju 154 nimetust (165 eksemplari).

2020. aastaks telliti 62 välismaist teadusajakirja ja jätkväljaannet:

10 nim. paberkandjal (2019. a – 11; 2018. a – 18; 2017. a – 20; 2016. a – 20)

19 nim. online-versioonis (2019. a – 19; 2018. a – 31; 2017. a – 27; 2016. a – 33)

25 nim. nii paberkandjal kui online (2019. a – 25; 2018. a – 14; 2017. a – 16; 2016. a – 16)

Oleme pidevalt vähendanud paberajakirjade hulka, sest aina rohkem on andmebaasides ajakirjade täistekstid kättesaadavad.

Enne tellimuste otsustamist uuriti põhjalikult ajakirjade kasutust, eriti paberväljaannete vajalikkust.

Ajakirjade hankimiseks korraldasime riigihanked. Eestikeelse perioodika hanke võitis KE Ajakirjanduse OÜ ja võõrkeelse perioodika hanke EBSCO. Juba kolmandat aastat järjest ei ole me venekeelseid ajakirju enam tellinud, sest mitte keegi maaülikoolist ei ole tundnud nende vastu huvi.

Sellel aastal osteti raamatuid 43,1 tuh euro eest (2018. a – 31,3 tuh €; 2017. a – 29,4 tuh €; 2016. a – 12,9 tuh €), nendest teadusteavikuid 37,3 tuh euro eest e 86,5% (2018. a – 24,9 tuh €; 2017. a – 20,6 tuh €; 2016. a – 4,5 tuh €). Kõige rohkem hangiti instituutide soovil põllumajandusteaduste alast kirjandust, järgnesid loodusteaduse valdkonna, siis tehnikateaduste alased trükised. Raamatuid osteti 611 eks ja annetati 1372 eks. Põhimõtteliseks küsimuseks kogude kujundamisel ja kulutuste planeerimisel on e-teaviku ja trükiteaviku osakaalu määramine. Seni on trükiteavik veel säilitanud ostetava informatsiooni koguhulgas oma olulisuse: paberraamatuid osteti 28,1 tuh euro eest ja e-raamatuid 3,2 tuh euro eest.

Raamatuostud jagunesid valdkonniti :

Raamatute ost 2019	tuh eur	%
Põllumajandusteadused	28,1	65,2
Loodusteadused	9,7	22,5
Muu	2,6	6,0
Tehnikateadused	1,8	4,2
Sotsiaalteadused	0,7	1,6
Teatmeteosed	0,2	0,5

2019. aastal hangitud teavikud:

Kasutuskogu 2019									
	Teavik	Ühik	Teavikute arv aasta algul	Juurde-tulek	ost	annetus	muu	KUSTUT	KOKKU
a	Raamatud	kõide	189 977	1600	555	1030	15	3 674	187 903
b	Jadaväljaanded kokku	arvestus-üksus	36 982	613	171	379	63	527	37 068
b1	ajakirjad	aasta-komplekt	12 839	292	154	105	33	291	12 840
b2	ajalehed	aastakomplekt	256	42	12		30		298
b3	jätkväljaanded	eksemplar	23 887	279	5	274		236	23 930
c	Käsitõlked	eksemplar	6 883	2063		2063		24	8 922
d	Kaarditeavikud		343						343
a-d	Kokku paberandjal	arvestus-üksus	234 185	4276	726	3472	78	4225	234 236
	Auviseid KOKKU	eksemplar	306	6		6			312
	audioteavikud	eksemplar	33	3	0	3			36
	visuaalteavikud	eksemplar	15	0	0				15
	kombineeritud	eksemplar	258	3	0	3			261
	Kõik KOKKU	arvestus-üksus	234 491	4282	726	3478	78	4225	234 548

Elektronkataloogis ESTER kajastub aruandeaasta lõpuks 65,5% kasutuskogu teavikutest ehk 153 933 eksemplarikirjet (2018. a – 64,3%; 2017. a – 62,7%; 2016. a – 61,4%). Jooksvalt kataloogiti kõik uued ostetud ja annetatud teavikud. Jätkus ka vanemate võõrkeelsete raamatute ja teadustööde rekataloogimine. Kasutuskogust on e-kataloogi sisestatud kõik eestikeelsed trükised. ESTERisse lisandus aasta jooksul 3072 kirjet (2018. a – 4721; 2017. a – 5748; 2016. a – 2644), neist 1879 uute teavikute ja 1193 retrokirjet (2018. a – 692 uut ja 4029 retrokirjet; 2017. a – 2704 uut ja 3044 retrokirjet; 2016. a – 1693 uut ja 952 retrokirjet). Kõik teavikud kirjeldatakse *de visu*. Uute raamatute puhul teeb raamatukirje otsast lõpuni valmis üks töötaja, k.a liigitab ja märksõnastab. Rekataloogimise protsessi on kaasatud märksõnastama kataloogijatele lisaks ka bibliograafid.

FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) depooaraamatukoguna saame FAO trükiseid, mis samuti sisestatakse elektronkataloogi. FAO trükiseid on arvele võetud 2422.

Kogud täienesid ka annetuste teel saadud väljaannetega. Annetusi saadi nii eraisikutelt, EMÜ struktuuriüksustelt kui ka muudelt asutustelt - 3472 trükist ja 6 auvist. Märkimisväärseimateks - annetusteks olid teadustööd Eesti Põllumajandusmuuseumilt ja raamatud Keskkonnaagentuurilt. Universities Federation for Animal Welfare (UFAW) kinkis Eesti Maaülikooli raamatukogule raamatud UFAW / Wiley-Blackwelli loomade heaolu raamatusarjast. Selle sarja raamatud

käsitlevad muuhulgas põllumajandus- ja teadusuuringute katseloomade heaolu ning keskkonna rikastamist.

Kuigi Eesti Maaülikooli raamatukogu ei ole arhiivraamatukogu, säilitatakse meil valikuliselt trükiseid kogus, mida on tinglikult nimetatud arhiivkoguks (P-fond). Sellesse kogusse pannakse

- üks eksemplar raamatukokku saabunud Eestis ilmunud trükistest, mis on Eesti Maaülikooli tegevusvaldkondadega seotud (loodusressursside säästlik kasutamine ning maaelu ja -majanduse valdkonnad)
- üks eksemplar igast Eesti Maaülikooli trükisest

Praegu on P-fondis 7526 trükist.

Teadustööde kogusse lisandus 2019. aasta jooksul 2063 teadustööd: 15 doktoritööd ja 2048 Eesti Põllumajandusmuuseumist tagastatud teadustööd. Fondist kustutati 24 duplikaati. Aasta lõpuks oli teadustööde kogus e T-fondis 8922 tööd – Eesti Maaülikoolis või Eesti Maaülikooli töötaja poolt mujal kaitstud magistri- või doktoriväitekirja. Enamus teadustöid laekub nüüd elektroonilisel kujul ja neid säilitatakse digiarhiivis EMU DSpace. Aasta jooksul lisati digiarhiivi 1050 tööd, aasta lõpuks oli EMU DSpace'is kokku 5105 tööd.

Rekataloogimisega jätkati 19. sajandi võõrkeelsete raamatute fondi sisestamist, mis paigutatakse U-fondi (haruldaste trükiste kogu). U-fondi on arvele võetud 2900 trükist. Kataloogiti ka Põllumajandusmuuseumist, EMÜ Võrtsjärve õppekeskusest (endisest Limnoloogiakeskusest), TÜ raamatukogust ning eraisikutelt annetusest saadud trükiseid.

2019. aasta detsembrikuu Eesti Looduses ilmus Martin Tiku artikkel „Uus lehekülg raamatu eluteel“, milles oli ka juhataja Tiina Tohvre kommentaar meie raamatukogus rakendatava raamatute taaskasutuspoliitika kohta. Nõutavamaid trükiseid parandatakse oma jõududega või lastakse spiraaliga köita, üleliigseid või vähekasutatavaid jagatakse tasuta või paigutatakse nn „väravaraamatukokku“ laenamiseks või oma raamatuvara täiendamiseks. Raamatukogule vajalikke trükiseid saame nii sinna toodud trükiste hulgast, kui annetuste hulgast.

Raamatukogu kirjeldab ka ülikooli struktuuriüksuste poolt hangitud trükiseid e-kataloogis ESTER. Struktuuriüksuste teavikutele tehti e-kataloogis 73 bibliograafiakirjet ja 121 eksemplarikirjet.

Jätkus ka varasematel aastatel digitaalarhiivi sisestatud tööde märksõnastamine: senised märksõnad vajasisid korrigeerimist ja vastavusse viimist Eesti ühtse märksõnastiku EMSiga.

Kogude korrastamise käigus kanti maha 4225 kasutust mitte leidvat ja aegunud trükist. Sorteeriti struktuuriüksuste ja eraisikute poolt annetatud trükiseid. Ümber paigutati mitmeid fonde (E01, V01, T-fond, P-fond ja osa ajakirju) ning arutleti fondide E5 ja E57 ümberstruktureerimise küsimust, et avahoidla lugejatele kasutajasõbralikumaks muuta. Ümberpaigutamiste tulemusel sai ruumi mitmetele kiiremini kasvavatele kogudele.

Eesti Maaülikooli raamatukogu säilitab 6 nimetust Eesti ajalehti:

1. Maaleht
2. Postimees
3. Äripäev

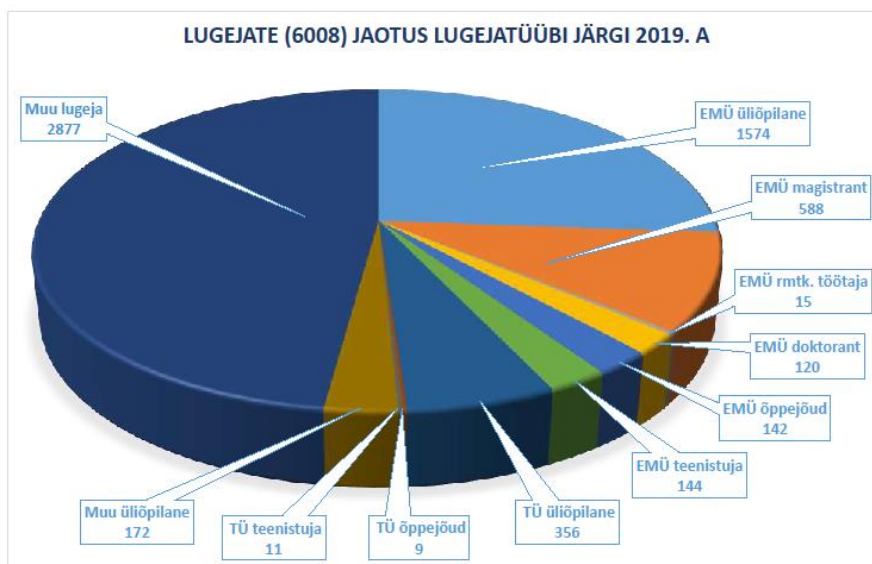
4. Eesti Põllumajanduse Akadeemia
5. Eesti Põllumajandusülikool
6. Eesti Maaülikool

Kohapealsete vahenditega parandati 12 raamatut, 62 brošüüri lasti ümber köita spiraalköitesse.

EMÜR haldab ISE teemabaasi *Maamajandus ja keskkond*, milles on 2019. a seisuga 34 267 kirjet. ISEsse me kirjeid enam ei lisa, kuid andmebaasi korrastamine ja uute märksõnade lisamine jätkub. Andmebaasi on konverteeritud Eesti raamatukogudes loodud erinevaid andmebaase. Sellest tulenevalt on tekkinud dublettkirjeid, ka meie raamatukogu valdkonnas. Nii jätkati dublettide kustutamist, samuti korrastati meie raamatukogu teemavaldkondade piires autori- ja märksõnaregistreid, parandati ka oma valdkonna lehtede, ajakirjade ja kogumike ESTERi linke. Bibliograafide tööks oli 2019. aastal Heldur Sanderi bibliograafia toimetamine.

3. RAAMATUKOGU- JA INFOTEENUSED

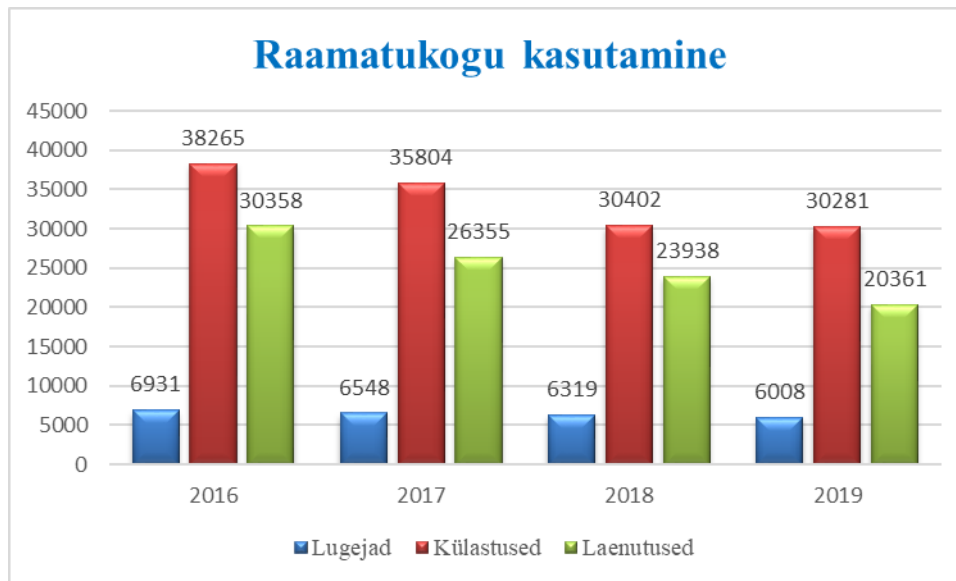
Aruandeaasta lõpuks oli raamatukogul 6008 registreeritud kasutajat (2018. a – 6319; 2017. a – 6548; 2016. a – 6931; 2015. a – 7217), neist väljastpoolt Eesti Maaülikooli 3425 ehk 57 %. Uusi lugejaid registreeriti 713. On huvitav märkida, et maaülikoolis õppijatest on 83% raamatukogu lugejad (doktorantidest 55%), akadeemilisest personalist vaid 31%.

Lugejate arv väheneb aasta-aastalt, sest ka üliõpilaste arv väheneb. Selgi aastal toimus lugejate andmebaasi korrastamine, arvele jäid vaid aktiivsed lugejad. Kuid rõõmustav on see, et suurenenud on meie oma ülikooli kasutajate arv nii protsentuaalselt, kui arvuliselt:

	2017	2018	2019
EMÜ üliõpilane	1613	1637	1574
EMÜ magistrant	536	555	588
EMÜ rmtk. töötaja	19	15	15
EMÜ doktorant	133	137	120
EMÜ õppejõud	130	140	142
EMÜ teenistuja	123	143	144
KOKKU	2554	2627	2583
% lugejate arvust	39	42	43

Eelnevatel aastatel oli maaülikooli lugejate protsent veelgi väiksem: 2016. a – 36%, 2015. a – 35%. Järeldame, et raamatukogu teavitustöö on vilja kandnud.

Teavikute kojulaenutuste arv on aasta-aastalt vähenenud. Laenutusi registreeriti kokku 20 361 (2018. a – 23 938; 2017. a – 26 355; 2016. a – 30 358). Ka kohalkasutuseks registreeritud teavikute arv on jälle vähenenud: 2019. a – 350; 2018. a – 504; 2017. a – 422; 2016. a – 481. Perioodika ja avakogust kasutatavate trükiste kohalkasutamist ei registreerita. Avatud juurdepääsuga kogus on teaduspõhiselt paigutatud kogu eesti- ja võõrkeelne kirjandus, teatmeteosed ja kättesaadav on ka uuem ilukirjandus. Tänu laialdasele teavitamisele ning e-kursusel *Sissejuhatav kursus: infootsingud ja andmebaasise tutvustus* käsitletud raamatukogu tutvustamisele on hakatud rohkem avakogu trükiseid kasutama, mida siis kasutatakse kohapeal või laenutatakse koju. Mugav veebipõhine seminari- ja individuaaltööruumide broneerimise süsteem soodustab kohalõppimist – ruumid on pidevalt kasutuses. Ent siiski külästuste arv väheneb. 2019. aastal külästati raamatukogu 30 281 korralt (2018. a – 30 402; 2017. a – 35 804; 2016. a – 38 265).

Raamatukogu teenuseid kohapeal (avariiuulitel oleva perioodika kohalkasutus, arvutite kasutamine, paljundus- ja printimisteenused) on võimalik kasutada kõigil külästajatel, selleks ei

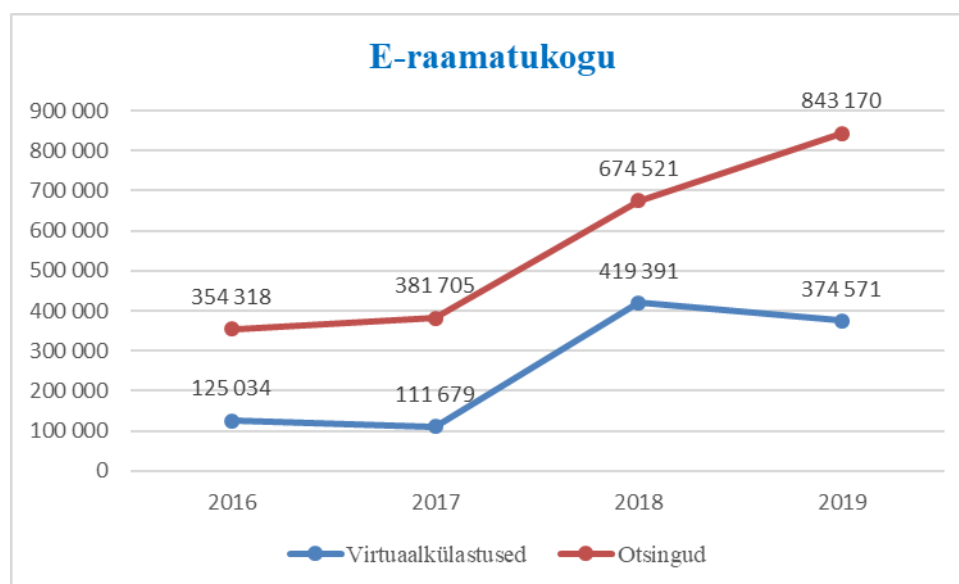
pea olema raamatukogu registreeritud lugeja. EMÜ raamatukogu lugejaks võivad end registreerida kõik soovijad. Koju laenutatakse teavikuid kõigile registreeritud kasutajatele.

Vaatamata sellele, et asume linna ääres, paikneme ülikoolilinnaku keskel. Tänu paindlikkusele ja lugejate soovide arvestamisele on meid omaks võtnud nii ülikooli liikmed, kui ka lugejad väljastpoolt. Paljud lõpetajad on jäänud meie lugejateks. Raamatukogu on püüdnud igati oma teenuseid ja võimalusi reklaamida (interaktiivne infokraan, infovoldikud, näituste jm. ürituste korraldamine ja reklaamimine sotsiaalmeedias). Raamatukogu kodulehel on alati värsked info andmebaaside katsetuste kohta, jooksvalt värskendame uudiskirjanduse osa, RVL-tellimiste ja päringute vormid on mugavad. Uudistes leiavad käsitlemist huvipakkuvad sündmused raamatukogus (näit. näitused, muudatused lahtiolekuaegades jne.). Ka ülikooli nädalainfos on raamatukogul oma koht ning ülikooli uudiste listi ja Facebooki saab pidevalt infot postitada. Raamatukogu kodulehe kaudu on tehtud võimalikuks kasutada e-andmebaase, siseneda E-kataloogi ESTER, lugeda teadustööde täistekste ja kasutada muid e-teenuseid (päringud, RVL-tellimused). Seda näitab elektrooniliste teenuste kasutamise tõus.

E-teenuste kasutamine on märkimisväärne. E-teenuseid kasutati 374 571 korral ehk 1026 külastust päevas (2018. a – 419 391; 2017. a – 111 679; 2016. a – 125 034; 2015. a – 111 129). Registreeritud virtuaalkülastuste arvu vähenemine viimastel aastatel on tingitud sellest, et suures osas ei minda enam andmebaasidesse raamatukogu kodulehe kaudu, vaid otse. Seda näitab otsingute arvu suurenemine. Külastatavus on hooajaline: kõige madalam detsembris ja juunis-augustis. Teistest peajagu üle on kodulehe kaudu e-andmebaaside kasutamine, järgnevad fotogalerii ja kontaktid. Mitmete lehtede külastatavus on hooajaline: lõputöö saatmise ja juhiste lehte külastati vaid mais ja juunis, lahtiolekuaegu vaadati juunis ja augustis.

Andmebaaside kasutamine on pidevas tõusujoones. EMÜ liikmetele on raamatukogu vahendusel kättesaadavad 34 sidusandmebaasi ligikaudu 34 600 teadusajakirja täisteksti või referaadiga ning üle 372 000 e-raamatu.

2019. a oli otsingute arv kaugjuurdepääsuga andmebaasides jätkuvalt tõusnud – 843 170 (2018. a – 674 521; 2017. a – 354 318; 2016. a – 354 318).

Aasta jooksul laekus 62 783 infopäringut, neist elektrooniliselt 5207. Kõige enam küsimusi esitatakse elektrooniliste teavikute kättesaadavuse ning andmebaaside kasutamise kohta. Leidumus- ja faktipäringute kõrval on päevakorrale kerkinud ka küsimused DOIde omistamise ja teaduse avaandmete, kuid ka andmehaldusplaani (Data Management Plan) koostamise kohta.

RVL-teenuse kasutamine on üldkokkuvõttes väga madal. 2019. aastal saadi teistest raamatukogudest 34 raamatut või koopiat (2018. a – 34; 2017. a – 51; 2016. a – 53). Sidusrežiimis e-ajakirjade kasutamise suurenemisega tellitakse siiski veel mõned artiklikoopiad, sest kõigi artiklite puhul ei ole täistekstid saadaval. Uuemate erialaste teadusraamatute osas on raamatukogu suutnud teadlaste soove rahuldada, vajadusel kasutatakse ka RVL-teenust. Eesti teadusraamatukogudes puuduvaid materjale tellitakse peamiselt Põhjamaadest, USAst ning Saksamaalt. EMÜ raamatukogu on maailma põllumajandusraamatukogusid ühendava organisatsiooni AGLINET liige, mille liikmete vahel on kokkuleppe kohaselt RVL-teenus tasuta. Huvi meie kogudes leiduvatele trükiste järele on pisut suurenenud: 2019. aastal telliti meilt 25 artikli koopiat ja 9 raamatut, kokku 34 ühikut (2018. a – 20; 2017. a – 11; 2016. a – 10).

RVL teel saadetud:	16	
	Koopiad	Originaalid
Eestisse	0	13
välismaale	1	2
RVL teel saadud:	34	
	Koopiad	Originaalid
Eestist	4	4
välismaalt	5	21

Raamatukogu ruumides on võimalik kasutada sülearvuteid. Kogu raamatukogus on *wifi*-leviala. Teabekeskuse koopiamasinade printimislahendused on muudetud kasutajatele ja töötajatele mugavamaks. Igast raamatukogu arvutist saab printida ja kopeeritud materjali oma meilile saata või kasutada *Print in City* teenust, mida pakub Overall Eesti AS. Ka töötajad saavad oma töökoha arvutist teabekeskuse printeritesse dokumente saata.

Rühmatööruum mahutab 15-20 inimest ja on varustatud konverentsitehnikaga, aknaga individuaaltööruum mahutab kuni 3 inimest, arvutiga individuaaltööruum mahutab kuni 2 inimest (arvuti on varustatud mikrofoni ja veebikaameraga ning sisaldab programme AutoCAD ja IDRISI Taiga). Loodud on autoriseeritud töökoht piiratud juurdepääsuga võrguväljaannete kasutamiseks.

Lugemissaali avakogu ei ole suur: väljas on vaid jooksva aasta ajakirjad ja ajalehed. Avatud hoidlaruum on samuti piiratud, seda kogu ei ole võimalik oluliselt suurendada. Avalikuks kasutamiseks on eesti- ja võõrkeelne kirjandus, paigutus on teaduspõhine. Kirjanduse tutvustamiseks vahetatakse pidevalt uudiskirjanduse väljapanekuid ja korraldatakse teemanäitusi, mis aitab märgatavalt kaasa uuemate trükiste märkamisele. Enamkasutatavate trükiste puhul korrigeeritakse jooksvalt laenutähtaegu või antakse võimalus Minu ESTERi kaudu laenutähtaega rohkem kordi pikendada. Kinnisesse hoidlasse suunati jätkuvalt ajakirjade vanemaid aastakäike.

Juba neljandat aastat järjest viib raamatukogu läbi e-õpet – "Sissejuhatav kursus: infootsingud ja andmebaaside kasutamine" (3 AP), autorid ja läbiviijad Karin Naruskov, Raili Zuba, Karmen Kalk, abistasid Kersti Laupa ja Li Seppet. 2016. aastal omistati e-kursusele ka kvaliteedimärk.

Kursus toimub kaks korda aastas, kevad- ja sügissemestril. Mõlemal poolaastal on võimalik osa võtta ligi 100 üliõpilasel. Sellel aastal osales e-kursusel kokku 150 üliõpilast (2018. a – 192; 2017. a – 152; 2016. a – 182; 2015. a – 155).

Vastavalt instituutide tellimustele viidi läbi ka koolituse instituutide õppekavade – nii bakalaureuse-, magistri- kui ka doktoriõppekavade raames, milles osales 406 õppurit. 108le välisüliõpilasele on tehtud raamatukoguteenuseid tutvustavaid koolitusi.

Lisaks üliõpilastele on raamatukogutöötajaid kutsutud koolitama ka õppejõude ja Avatud Ülikooli kursustele.

9. jaanuaril tutvustas Raili Zuba Avatud Ülikooli nõustaja baaskursuse raames toimival konsulentide täiendkoolitusel infootsingute võimalusi.

25. jaanuaril toimus majandus- ja sotsiaalinstituudi õppejõududele plagiaadivastussüsteemi URKUND tutvustus (Raili Zuba)

11. veebruar - andmebaaside tutvustus majandus- ja sotsiaalinstituudi töötajatele ja üliõpilastele (Raili Zuba, Karmen Kalk)

Kokku on raamatukogu kasutajakoolitustel osalenuid 586 (eelmisel aastal 628, 2017. aastal 604, 2016. aastal 422, 2015. aastal vaid 100).

Sellelgi aastal nõustasid ja juhendasid raamatukoguhoidjad õppeaasta algul esmakordselt raamatukokku tulnud külastajaid: tutvustati nii e-kataloogi ESTER, artiklite andmebaasi ISE kui ka enamkasutatavaid teadusandmebaase. Ka erialainfo otsingut õpetati vastavalt soovidele nii individuaalselt kui väikestele gruppidele.

Võib väita, et kasutajate teadlikkus e-ressursside võimalustest ning nende aktiivne kasutamisoskus on lõpuks tänu e-kursuse õppekavasse lülitamisele ning koolitustele hakanud tulemusi andma.

22. – 26. aprillini tutvus meie raamatukohuga ERASMUS+ õppeprogrammi raames raamatukoguhoidja Elisabete Enes Portugalist.

28. augustil tutvus infopädevuse õpetamise ja avatud teadusega seotud teemadega Tartu Ülikooli saabunud erasmuslane.

Raamatukogu teenuste ja erialakirjandusega tutvusid ka Maaülikooli külaliste delegatsioonid Albaaniast, Usbekistanist, Egiptusest, Alžeerias ja Venemaalt.

Raamatukogus korraldatud ürituste ajal tutvustati samuti soovijaile raamatukogu ruume ja teenuseid, e-kataloogi ESTER ja e-andmebaase.

5. ARENDUS JA KOOSTÖÖ

Raamatukogus tegeldakse pidevalt rakendus- ja arendusuuringutega, mille tulemusi kasutatakse raamatukogu tegevuse optimeerimiseks.

Raamatukogu arendustegevus oli eeskätt seotud digitaalarhiivi EMU DSpace arendamise ja täiendamisega. Digitaalarhiiv EMU DSpace kogub, säilitab ja loob ligipääsu Eesti Maaülikooli liikmeskonna poolt loodud või Eesti Maaülikooli vastutusvaldkondadega seotud teadustöödele toetamiseks maaülikooli konkurentsivõimet ja teadmispõhist ühiskonna arengut. Alates 11. veebruarist on EMU DSpace ROAR-is (Registry of Access Repositories). Septembrist liitus DSpace Open Aire'ga - 26. septembril kanti meie digiarhiivi sisu sinna üle.

Seoses diplomi-, bakalaureuse- ja magistritööde avalikustamisega digikogus ning teadusandmete ja konverentsmaterjalide hoiustamisega jätkus muudatuste tegemine andmebaasi struktuuris, sisus, otsisüsteemis ja kasutajaliideses. Oleme hakanud lisama digitaal-arhiivi ka loodusteaduslikke kogusid. 2019. aastal lisasime hüdrobioloogilise kogu Lake Peipsi 36 aasta andmed, milledele omistasime ka DOI-d.

Digitaalarhiivi arendamise eesmärgiks on muuta keskkond järjest kasutajasõbralikumaks ning asjakohasemaks. EMU DSpace'i arenduse teenust ostame tarkvarafirmalt Piksel.

2019. a põhilisemad tööd, probleemid ja lahendused:

- DSpace'i põhikirja ja kasutusjuhendi koostamine
- Pidev struktuuri, märksõnade, välja tüüpide, keelekoodide korrigeerimine ja ühtlustamine ning OpenAIRE keskkonnaga vastavusse viimine
- Failide üleslaadimise probleemid - mahupiirangute suurendamine
- Uute type'ide (doctoral thesis, master thesis, bachelor thesis, Conference Object, Conference Proceedings, Other Literature Type, Report) lisamine.
- Mitmete tööde ebaloomulikult suur kasutusstatistika - robotite külastuste probleemid kevadel ja suvel
- Uute faililaiendite lisamine
- Retsensioonide lisamise nõuded ja käsitluskord
- Creative Commons'i tähiste lisamine
- Tööde kasutuspiirangute lõpu kuvamine kirjes ja töö automaatne avanemine
- Arutlused ja läbirääkimised DSpace'i ülemineku üle versioonilt 5.2 versioonile 6.3. (selleks on vajalik uue testkeskkonna loomine maaülikooli serverisse, milleni EMÜ IT osakond ei jõudnudki)

EMÜ-s on kasutusele võetud plagiaadituvastussüsteem URKUND - ülikoolipoolseks kontaktisikuks Raili Zuba raamatukogust. Aasta jooksul tegelesime aktiivselt plagiaadituvastussüsteem URKUND ja digitaalarhiivi EMU DSpace liidestusprobleemidega.

Koostöös EBSCO Information Services Inc. oleme loonud maaülikooli kasutajatele omanäolise andmebaaside ühisotsingumootori *EBSCO Discovery Service* (EDS). Tegemist on EBSCO platvormil asuva teenusega, mis koondab kõiki Eesti Maaülikoolile avanevaid andmebaase. Üks otsing tagab kiire ja lihtsa juurdepääsu olemasolevatele täistekstidele, kuvades tulemusi ligi tuhandest liidestatud andmebaasist. Nende hulgas on nii maaülikoolile ostetud kui ka avatud ligipääsuga andmebaasid, samuti e-kataloog ESTER. Aasta jooksul jätkus EDSi edasiarendamine struktuuri, andmete ja visuaali osas.

Andmebaasidesse sisenemine on võrgupõhine ja EMÜ võrgus viibides tunneb enamik andmebaase kasutajad automaatselt ära. Väljaspool ülikooli arvutivõrku on võimalik siseneda puhverserveriga EMÜ proxy. EMÜ töötajatel soovitatakse proxy asemel kasutada OpenVPN lahendust. Eelmisel aastal korraldati raamatukogu eestvõttel EZProxy prooviperiood. Nii raamatukogu kui IT-osakond pooldas sellele lahendusele üleminekut, kuid asi jäi esialgu finantseerimise taha pidama. 2019. aastal alustasime nende teemadega uuesti, kuid ei leidnud IT-osakonnalt tuge ega vastukaja.

2019. aastal osaleti ka e-kataloogi ESTER arendustöodes. Kataloogi ja ühise infosüsteemi haldamise ja arendamise eest Eestis vastutab Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium ELNET. Haldurite ja teenuste töörühm, kuhu kuuluvad meie raamatukogust Heli Viira ja Kersti Laupa, tegeles eelkõige infosüsteemide ja ELNETi uue kodulehe arenduste juures, s.h ESTERi kaanepildiarendus, ISE ja EMSi turvaprotokollid (ISKE), ISE üleviimine sarnaselt ESTERile

Sierra tarkvarale. 2019. a. veebruaris viidi kasutajate registreerimise ja autentimise süsteem (KRAS) üle uuele ID-kaardi toega versioonile ja võeti sisselogimiseks kasutusele SMART-ID. Aasta jooksul tegeldi aktiivselt avaandmete temaatikaga, et andmekogud oleksid avaandmetena kasutatavad. Oluline oli ka suurema osa aastast kestnud tarkvaraprojekt „E-kataloogi ESTER arendamine: kataloogi rikastamine (kaanepildid, sisukirjeldused jms)“. Loodud teenus võimaldab lisada e-kataloogile ESTER raamatute, CD-de, DVD-de jt väljaannete kaanepilte, sisukokkuvõtteid ja sisukordi ning muuta e-kataloog seeläbi sisukamaks ja atraktiivsemaks. Jätkusid tööd andmebaasi korrastamisel (kirjete mestimine ja toimetamine) ja ettevalmistused üleminekuks uuele kataloogimisstandardile RDA (Resource Description and Access).

Eelmise aasta augustis läksime üle Maaülikooli kodulehega vastavusse viidud, täiesti uue struktuuri ja visuaaliga kodulehele. Eesmärgiks oli päringutele orienteeritud kakskeelne kaasaegne veebileht. Sellel aastal jätkus AS Creatoni toel pidev kodulehe arendamine, parandamine ning haldamine. Väga põhjaliku uuenduskuuri tegime rubriigis TEADLASTELE, kus on selged alammenüüd (digitaalarhiiv EMU DSpace, andmete haldamise poliitika, retsensioonide edastamise juhend, avatud juurdepääs, DataCite Eesti, avatud teadus, teadusandmete haldamine, DOI taotlemine, litsentsid ja õigusnormid ja plagiaadituvastussüsteem). Uuendamist vajasisid ka lugejaks registreerimise, lõputööde saatmise ja RVL-teenuste (raamatukogudevaheline laenus) vormid.

Nelja ülikooli osalusel on moodustatud DataCite Eesti konsortsium, mille abil tagatakse liitunud teadusasutuste liikmeskonna poolt loodud kvaliteetsete teadusressursside laialdane leitavus ja kasutatavus. DataCite Eesti tegevuse põhiraskust kannavad teadusandmete ja erialainfo spetsialistid ülikoolide raamatukogudes. EMÜ esindajaks konsortsiumis on Kersti Laupa. Sellest aastast keskenduti jätkuvalt eneseharimisele ja koolitustele, kuid ka ülikooli teadlaste koolitamisele.

18.–24. veebruaril toimus Barcelonas konverents 13th International Digital Curation Conference "Beyond FAIR - from principles to practice to global join up". Meie raamatukogust võtsid sellest osa Kersti Laupa ja Heli Viira. Konverentsil käsitleti avatud teaduse aktuaalseid teemasid, kus rõhk oli teaduse avaandmetega seotud praktilistel küsimustel ja töötubadel, et pakkuda teadusandmete haldamise koolitusi ja teenuseid. Praegusel digitaliseerumise ajastul on teadusandmete haldamine muutumas akadeemilises tegevuses üha tähtsamaks. Selles küsimuses vajavad ülikoolid igasugust toetust, muuhulgas ka uute infrastruktuuride loomist.

Aasta jooksul jagas Kersti Laupa avatud teaduse alast infot nii ülikooli juhtkonnale, teadlastele kui doktorantidele. Üks võimalus DataCite Eesti konsortsiumit tutvustada on minna kohale sinna, kus teadlased kokku saavad, seista nendega silm silma vastu ning vastata küsimustele teadusandmete säilitamise ja kättesaadavaks tegemise kohta DataCite vahendusel. Järgime eesmärki minna teadlastele lähemale.

Eesti Maaülikool omab DataCite Eesti konsortsiumi liikmena litsentsi DOI omistamiseks nendele teadusandmetele, mida hoiustatakse Eesti Maaülikooli digitaalarhiivis EMU DSpace. Aasta lõpuks olid DOI-d omistatud juba kõigile aasta jooksul kaitsitud doktoritöödele ning ajakirjade "Agronomy Research" ja „Agraarteadus“ artiklitele. Esimesed Eesti Maaülikooli andmekogud on arhiveeritud digitaalarhiivis EMU DSpace, varustatud metaandmetega ning neile on omistatud DOI-d. Lisaks doktoritöödele ja artiklitele on tekkinud vajadus omistada DOI-d ka muudele objektidele (artiklite lisamaterjalid, joonised, aruanded, raamatud).

Ka esimesed andmekogud on antud säilitamiseks digitaalarhiivi: Eesti Maaülikooli Loodusteaduslike kogude Hüdroloogiliste kogude töögrupi poolt Peipsi järvel kogutud,

korrastatud ja vormindatud uurimisandmed. Raamatukogu on lisanud andmekogudele otsitavuse ja tsiteeritavuse parandamiseks metaandmed (nende hulgas ka kasutuslitsents) ja omistanud DOI. 2019. aastal omistati 269 DOI-d, kokku juba 623. Nii me saame panustada oma ülikooli akadeemilise pärandi talletamisse ja kättesaadavaks tegemisse.

2. aprillil korraldasime Maaülikoolile seminari „Teadusandmete säilitamine ja andmehaldusplaanide koostamine“. Ettekannetega esinesid Marika Meltsas (ELNET) ja Kersti Laupa meie raamatukogust.

9. aprillil toimus Tartu Ülikooli Raamatukogus seminar teadusandmete haldamise küsimustes „Fair Data – the Key to Sustainable Research“ Kersti Laupa osavõtul.

Toimusid konsultatsioonid ajakirjade „Agraarteadus“ (20.aprill) ja „Agronomy Research“ (16. mai) esindajatele, kes soovisid ajakirju liidestada portaaliga DOJA (Directory of Open Access Journals“ Neid nõustasid Kersti Laupa ja Heli Viira.

16. mail toimus maaülikoolis seminar „Walk in consultations personale?“ uurimistoetuste taotlejatele, millel osales ka Kersti Laupa.

5. novembril Web of Science & In Cities koolitus/seminar maaülikoolis „Biometrics & Research Analyses for Statistic Management“ (Kersti Laupa)

Oluline teema on teadusandmete säilitamise repositooriumid ja nende arendamise vajadus ja võimalused. Raamatukogus tegeldi jätkuvalt ka selle valdkonna põhjaliku uurimisega.

Täiesti uueks valdkonnaks raamatukogu töös on teadlaste toetamine andmehaldusplaanide koostamisel. Selle valdkonna aspektide (seadused, standardid, õigused, varundamine, turve jne) ja koostamise tarkvaradega on püüdnud end koolitada Kersti Laupa ja Heli Viira.

Nende toel on valminud mitmed EMÜ teadlaste andmehaldusplaanid:

- programmi Horisont2020 projekt SEARMET (Scientific Excellence in Animal Reproductive Medicine and Embryo Technology)
- Burak Öglü PUT-i rahastuse saanud projekt
- Dr. Rajeev Bhati uurimistö

Oleme tegelenud raamatukogu teenuste funktsionaalsuse analüüsiga lugeja vaatekohast ning püüdnud selle poole, et teenuste pakkumisel oleks kasutaja ja raamatukogu kokkupuude e-teenuste puhul kliendile mugav ja kasutajasõbralik. Tuginedes Karin Naruskovi koostatud COUNTER statistika abil tehtud uurimusele „Eesti Maaülikoolile avatud andmebaaside kasutamise statistika“ saame hinnata mitmete konkreetsete ajakirjade ja andmebaaside vajalikkust ülikoolile.

Lugejate sotsiaalse sidususe suurendamiseks ja raamatukogu tegemiste reklaamimiseks oleme kasutanud ka Facebooki ja Instagrami suhtluskeskkondade võimalusi, postitades sinna uudiseid. Info levitamiseks kasutame ülikooli töötajate, akadeemilise ja üliõpilaste meililistide võimalusi. Visuaalset materjali näitame campuse infokraanidel ja raamatukogus infokioskis.

Mitmel kujul teenuste reklaammaterjale säilitame digitaalarhiivi raamatukogu alajaotuses Digivakk.

Raamatukogu infotehnoloogia riist- ja tarkvara hooldus, haldus ja arendus on EMÜ IT-osakonna hooleks. Siiski on keskne IT-teenuste osutamine raamatukogu jaoks liiga aeganõudev ning paljude arendustega, nagu näiteks veebilehe haldamise ja arendamisega, infomaterjalide koostamise ja üleslaadimisega infokioskisse jpm. tegeleme juba ise. Juba teist aastat on jäänud tegemata raamatukogu kaamerate vahetus ja nende liidestamine kesksalvestiga.

Sellel aastal võtsime ette nii töötajate kui lugejate arvutite jõudluse ja kiiruse suurendamise. Kahele arvutile ostsime juurde 480 GB kõvakettad ja kolmele mälukaardid 64 GB ning ühe välise kõvaketta suuremahuliste failide arhiveerimiseks ja transportimiseks. Märkimisväärsemad kulutused olid teavikute haldamise süsteemid EBSCO Discovery (koos arendustega) ja FullText Finder. Ostsime ka küsitluste koostamise tarkvara QuestionPro litsentsi.

Jätkasime raamatukogu keskkonna arendamist ning teenuste disainimist lugejasõbralikumaks. Viisime iseteenindusliku koopiamasina/printeri raamatukogu ette puhkealale, et ka väljaspool raamatukogu lahtioleku aegu oleks Print in City printimis-, paljundus- ja skaneerimisteenus kättesaadav. Meie koopiamasinaid hooldab lepingu alusel AS Overall.

Aasta lõpus tehti grupitööruumis remont ning ostsime sinna uue sisustuse: nõupidamiste laua, tugitoolid ning projektori. Toolid said uued katted. Reklaamide, veebikoosolekute, videoülekannete jm tarbeks muretsesime suurema televiisori Samsung 75" Class 7 Series LED TV.

Raamatukogu arendamine on rajatud suures osas koostööle. Koostöö Eesti ja välismaa raamatukogude ning erialaorganisatsioonidega realiseerus esmajoones Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, ELNET Konsortsiumi ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu toimkondade ja töögruppide kaudu. Koostöö sisuks oli avatud juurdepääsu võimaluste tutvustamine Eestis laiemalt, teadusraamatukogude komplekteerimiskava ja finantseerimise põhimõtete väljatöötamine, infosüsteemi ESTER ning ühiste andmebaaside (e-kataloog ESTER, Eesti märksõnastik EMS, artiklite andmebaas ISE) ja elektroonilistele teadusajakirjadele juurdepääsu vahendamiseks ühiste kasutuslitsentside ostmine.

Raamatukogu töötajad osalevad ELNET Konsortsiumi töörühmades:

Li Seppet – andmebaasi ISE töörühm

Heli Viira – haldurite kogu, avaandmete töörühm, kataloogimise ja märksõnastamise töörühm

Liivi Kõiv – kataloogimise ja märksõnastamise töörühm

Kersti Laupa – haldurite kogu

Raili Zuba – ühishangete töörühm

Raili Zuba osaleb ka plagiaadituvastussüsteemi Urkund töögruppides.

Traditsioonilisteks koostöövormideks välismaa raamatukogudega on publikatsioonide vahetus, raamatukogudevaheline laenutus ning informatsiooniline koostöö. Välissuhtlus on aastatega hoogustunud. Me oleme loonud otsesidemed paljude infokeskuste ja kirjastustega. Sellel aastal kohtusime korduvalt EBSCO *Discovery Service*'i, EBSCO *GOBI Library Solutions*'i, *IEEE Xplore Digital Library*, *Web of Science*'i ja *Emerald Publishing*'i esindajatega. Võõrustasime külalisi Albaaniast ja Venemaalt, tutvustasime EMÜ struktuuriüksuste väliskülalistele raamatukogu.

EMÜ raamatukogu on AGLINETi (Agricultural Libraries Network) liige 1992. aastast. AGLINET kui koostööl põhinev raamatukogude võrk loodi 1971. a. IAALDi (Rahvusvahelise Põllumajandusspetsialistide Assotsiatsioon) raames ja tänase seisuga on selles 49 liiget. Regulaarne koostöö on toimunud 1995. a. alates. EMÜ raamatukogul on koostööpartneriteks põllumajandusraamatukogud USA-st, Hollandist, Saksamaalt, Kanadast ja Skandinaaviamaadest. Tänu AGLINETi liikmelisusele on EMÜ raamatukogul RVL-teenus tunduvalt odavam.

Jätkus koostööprojekt FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) AGRIS/CARIS keskusega. Raamatukogu saab ja säilitab põllumajandusalaseid FAO trükiseid.

2019. aastal toimus ülikooli institutsionaalne hindamine. Osalesime enesehindamise raporti koostamisel, milles oli ka raamatukogu peatükk. Selleks analüüsisime raamatukogu tegevust viimase viie aasta lõikes. Septembris saabunud raportis märgiti tunnustavalt raamatukogu tööd teaduse toetamisel, informatsiooni hankimisel ning vahendamisel.

6. INIMESED JA SÜNDMUSED

Eesti Maaülikooli raamatukogu põhitegevused jagunevad kahte valdkonda: kogude kujundamine ja teenuste arendamine. Kogude kujundamise valdkonda juhib kogude arendusjuht, kelle vastutusalasse kuuluvad komplekteerimine, kataloogimine, märksõnastamine. Valdkonna põhiülesanded on:

- raamatukogu kogude säilitamine, korrastamine ja kättesaadavaks tegemine
- valdkondadevahelise proportsiooni järgimine õppe- ja teadustööks vajalike teavikute hankimisel
- teavikute sisuline avamine liigitamise, märksõnastamise ja kataloogimise kaudu e-kataloogis ESTER
- teavikute raamatukogunduslik vormistamine
- raamatukogule annetatud raamatute ja ajakirjade vastu- ja arvelevõtmine
- Eesti Maaülikooli struktuuriüksustele kuuluvate teavikute kataloogimine e-kataloogi ESTER

Teenuste arendamise valdkonda juhib teenuste arendusjuht, kelle vastutusalala märksõnad on e-ressursid, infoteenindus, koolitused, lugejateenindus, suhtekorraldus. Valdkonna põhiülesanneteks on:

- lugejate teenindamine ja lugejate andmebaasi haldamine
- lugejate juhendamine infootsingul ja elektronkataloogide kasutamisel
- infootsingute ja andmebaaside e-kursuste läbiviimine
- raamatukogu tutvustamine ja lugejate koolitamine
- teavikute eksemplarikirjete sisestamine, parandamine ja täiendamine
- printimise, skaneerimise ja paljundamise teenuste osutamine
- rühma- ja individuaaltööruumide kasutamise korraldamine
- uudiskirjanduse eksponeerimine
- päringutele vastamine telefoni ja e-posti vahendusel
- kodulehe haldamine
- näituste koostamine ja korraldamine

2019. a lõpul oli raamatukogus 15 töötajat (15 ametikohta).

Raamatukogupersonali haridustase:

- kõrgharidus 9, sh raamatukogunduslik 2
- rakenduskõrgharidus 2
- keskharidus 4, sh raamatukogunduslik 1.

2019. aastal jätkus pidevalt raamatukogu töö analüüs, et saavutada vähenenud koosseisuga optimaalsed tulemused. Täpse tööjaotuse ja õige logistika korral on tagatud raamatukogu teenuste kvaliteetne täitmine. Kogude arenduse töötajad, infospetsialistid ja arendusjuhid asendavad vajadusel lugejateenindajaid, sest kvaliteetse lugejateeninduse tagamiseks tuleb väga kiiresti reageerida ja asendajad leida. Projektipõhiste meeskondadena töötatakse nii e-õppe ettevalmistamise, kodulehe uuenduste, virtuaalnäituste ning reklaamide koostamise, DSpace arenduse kui ka ava- ja teadusandmete teemadega. Tööst fondis (korrastamine, ümberpaigutamine, puhastamine) jm suurematest aktsioonidest võtavad osa kõik töötajad. Bibliograafide eestvõttel toimub näituste korraldamine. Koostatakse nii teema- kui isikunäitusi, foto- ja kunstinäitusi, pannakse välja ka rändnäitusi. Näituste koostamiseks tuleb sõlmida kokkuleppeid nii instituutide, teadlaste, kultuuri- ja kunstiinimestega, kui ka näituse valdajatega. Iga näituse korraldamisega kaasneb põhjalik bibliograafiline uuring.

2019. aastal olid raamatukogu ruumides suuremad näitused:

1. Putukaurijate liigimääramise tööd tutvustav fotonäitus "Liblikate armulukud"
2. Maaülikooli joonistamise stuudio maalid
3. Anne Parmasto "Magusad unenäod. Vol 2"
4. Imat Suumanni trükitehnikas tööd „Dörperi ära saatmine“
5. Fotonäitus "Eesti loodus" (tehnikainstituudi töötajate fotod)
6. Tartu Lastekunstikooli lõputööde näitus

Raamatukogu kui institutsiooni arengule aitab kaasa töötajate täiendõppe soodustamine. Kaks töötajat (Karin Naruskov ja Karmen Kalk) õpivad Tartu Ülikooli Haridusteaduskonna doktorantuuris, 5 töötajale võimaldatakse täiendada end inglise keele kursustel. Evelin Kübard on raamatukogu töökeskkonna volinik ja EMÜ töökeskkonna nõukogu liige, ühtlasi õpib ta Tartu Kutsehariduskeskuses sekretäri erialal. Raili Zuba kuulub naiskodukaitsesse. Ta käib regulaarselt kogunemistel ja koolitustel.

2019. aastal toimusid mitmed koolitused, seminarid ja üritused:

- 16.jaan Koolitus uuest hankekorrast (Tiina Tohvre, Kersti Laupa)
- 24.jaan Töökeskkonnavolinike koolitus (Evelin Kübard)
- 8.veebr Aarhusi Ülikooli professor Gabor Lövei loeng "How to give an effective talk at a conference" (Karmen Kalk, Karin Naruskov)
- 6.-7.märts Kääriku talveseminar (Heli Viira, Kersti Laupa, TiinaTohvre)
- 22.märts Seminar „Uus kõrgharidusseadus ja akadeemilise karjääri mudel“ (Raili Zuba, Li Seppet)
- 2.apr Seminar „Teadusandmete säilitamine ja andmehaldusplaanide koostamine“ HTMis (Kersti Laupa)
- 15.apr Tour of the library: Eesti Maaülikooli akrediteeriva rahvusvahelise komisjoni külaskäik
- 24.apr Tartu Ülikooli Raamatukogu remondijärgne külastus (Evelin Kübard, Ingrid Kajak, Karmen Kalk, Merle Keedus)
- 25.apr Seminar "Mäluasutuste võimalused ja väljakutsed digimaailmas" Rahvusraamatukogus (Li Seppet)

- 5.-13.mai Erasmus Staff Week-il Universidad de Granada - University of Granada (Heli Viira, Kersti Laupa)
  - 8.mai Andmekaitsealane koolitus Rahvusraamatukogus (Evelin Kübard)
  - 8.mai Pilditöötamise õpituba (Raili Zuba, Karmen Kalk)
  - 15.mai Maaülikooli turunduse siseauditi tulemuste tutvustamine aulas (kõik töötajad)
  - 20.mai Eesti Innovative Users Group (IUG) I.osa Arvo Pärdi keskus (Liivi Kõiv, Li Seppet, Heli Viira)
  - 22.mai Digipädevuse juhendajakoolitus raamatukogutöötajatele (Liivi Kõiv, Merle Keedus) BCS Koolitus Rahvusraamatukogus
  - 22.mai EBSCO FOLIO seminar Rahvusraamatukogus(Raili Zuba)
  - 22.mai Tulemuslike arengu/tulemusvestluste läbiviimise koolitus maaülikooli osakonnajuhatajatele/õppetoolijuhtidele ja -hoidjatele (Tiina Tohvre) Metsamajas
- 28.-31.mai The 11th Qualitative and Quantitative Methods in Libraries International Conference, European University Institute, Florence, Italy (Heli Viira, Kersti Laupa)
- 30.juuni-6.juuli Bibliothèque universitaire de l'URCA, ERASMUS Staff Week, Reims (Raili Zuba)
- 16.-20.sept 2nd Open Science FAIR Conference "Synergies for sustainable, open & responsible research", Porto (Kersti Laupa, Heli Viita)
  - 24.sept IEEE Xplore koolitus - Eszter Lukacs Metsamajas (Karin Naruskov, Li Seppet)
- oktoober DigiTesti e-õpe (kõik töötajad)
  - 16.okt E-ga paremini! E-õppe kogemusseminar TÜ raamatukogus (Karin Naruskov, Raili Zuba, Karmen Kalk)
  - 18.okt Puksoo päev TÜ raamatukogus (Liivi Kõiv)
- 29.-30.okt EMÜ fookusvaldkondlik seminar Pühajärvel (Tiina Tohvre)
  - 5.nov Web of Science koolitus/seminar Maaülikoolile - Marcin Kapczynski (Raili Zuba, Karin Naruskov)
  - 6.nov Varade inventeerimise kord - seminar aulas (Tiina Tohvre)
  - 10.nov Open Access – Plans and Choices 6th November 2019 TÜ Raamatukogus (Kersti Laupa, Heli Viira, Raili Zuba)
  - 16.nov Avatud teaduse raamistiku konsultatsioon HTMis (Kersti Laupa)

Raamatukogus toimusid regulaarselt infokogunemised, kus tutvustati infotehnoloogilisi uuendusi raamatukogus ja andmebaasis ESTER, otsivõimalusi e-andmebaasides ja digitaalarhiivis. Informatsiooni parema leviku huvides on kasutusele võetud ühiskalender, kuhu märgitakse kõik raamatukogu ja töötajate planeeritavad sündmused (koosolekud, seminarid, komanderingud, töövahetused, tähtpäevad). Töölalasel on muutunud regulaarseks nii arendusjuhtide nõupidamised kui ka igakuised infominutid kõigile töötajatele. See on vajalik info jagamiseks ja arutelude läbiviimiseks vaatamata sellele, et raamatukogu osakonnad on väga lähestikku ja töötajad lävivad üksteisega pidevalt. Tööelu elavdamiseks ja kollektiivi ühtsustunde

suurendamiseks toimus aasta läbi seltskonnaüritusi. Traditsiooniks on kujunenud sünnipäevade, jõulude ja muude tähtpäevade tähistamised nii raamatukogu puhkenurgas kui väljasõidud. Ka ülikool korraldab töötajate ühtsustunde loomiseks igal aastal üritusi. 8.märtsil toimus aualas Tauri Tallermäe seminar "Kuidas naised mehi paremini mõistaks?", pärast laulis meeskoor Gaudeamus. Aprillis toimus tervisepäev, mais infoühiskonna päev, novembris meestepäeva kontsert ja detsembris tugistruktuuri jõulupidu restoranis Fii, kus esines Stefan.

Raamatukogus korraldati meie eestvõttel või osavõtul mitmeid üritusi. Sellel aastal toimusid Jaan Leetsare raamatute "Maamõte" ja "Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut 50" esitlused.

17.05.2020

Tiina Tohvre
EMÜ raamatukogu juhataja